

WYŁĄCZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNOPRAWNEJ DOSTAWCÓW USŁUG SIECIOWYCH ZA TREŚCI UŻYTKOWNIKÓW

Daria Katarzyna Gęsicka

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

POLECAMY W SERII:

STATUS PRAWNY DZIENNIKARZA

REDAKCJA NAUKOWA WOJCIECH LIS

CZARNA LISTA NIEUCZCIWYCH PRAKTYK
HANDLOWYCH A GRANICE PRAWA ZWALCZANIA
NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI W UNII EUROPEJSKIEJ.

ANALIZA PRAWNOPORÓWNAWCZA

MONIKA NAMYSŁOWSKA

CYWILNOPRAWNA OCHRONA WIZERUNKU OSÓB
POWSZECHNIE ZNANYCH W DOBIE KOMERCJALIZACJI
DÓBR OSOBISTYCH

JOANNA SIEŃCZYŁO-CHLABICZ, JOANNA BANASIUK

LOBBING W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA PRAWA
AUTORSKIEGO W UNII EUROPEJSKIEJ.

STUDIUM PRZYPADKÓW: CZAS TRWANIA PRAW
POKREWNYCH, DZIEŁA OSIEROCONE, ACTA

AGNIESZKA VETULANI-CĘGIEL

GRA KOMPUTEROWA JAKO PRZEDMIOT
PRAWA AUTORSKIEGO

IRENEUSZ MATUSIAK

WYŁĄCZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNOPRAWNEJ DOSTAWCÓW USŁUG SIECIOWYCH ZA TREŚCI UŻYTKOWNIKÓW

Daria Katarzyna Gęsicka

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 2 lipca 2014 r.

Recenzent

Dr Tomasz Targosz

Redakcja serii

Janusz Barta

Ryszard Markiewicz

Alicja Pollesch

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Łamanie

Wolters Kluwer

Układ typograficzny

Marta Baranowska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN 978-83-264-3318-4

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Moim Rodzicom i Rodzeństwu

Spis treści

Wykaz skrótów / 13

Wstęp / 21

Rozdział I

Wprowadzenie / 29

1. Początki i rozwój sieci informatycznych na świecie / 29
2. Początki Internetu w Polsce / 33

Rozdział II

Pojęcie „dostawcy usług sieciowych” (Internet service provider) / 40

Rozdział III

Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w systemie prawa amerykańskiego / 50

1. Uwagi wstępne / 50
2. Początki tworzenia odpowiedzialności dostawcy usług sieciowych „za słowo” w systemie prawa amerykańskiego / 51
 - 2.1. Etapy rozwoju odpowiedzialności „za słowo” / 51
 - 2.2. Przed uchwaleniem The Communications Decency Act / 53
 - 2.2.1. Uwagi wstępne / 53
 - 2.2.2. Sprawa *Cubby, Inc. v. CompuServe, Inc.* / 53
 - 2.2.3. Sprawa *Stratton Oakmont, Inc. v. Prodigy Services* / 58
 - 2.3. Ustawa o dobrych obyczajach w sieci (The Communications Decency Act) / 63
 - 2.3.1. Uwagi wstępne / 63
 - 2.3.2. Sprawa *Reno v. ACLU* / 65

- 2.3.3. Sprawa *Kenneth Zeran v. America Online* / 67
- 2.3.4. Sprawa *Blumenthal v. Drudge and America Online, Inc.* / 71
- 2.3.5. Sprawa *Jane Doe and John Doe v. America Online, Inc.* / 74
- 2.3.6. Sprawa *Gucci America v. Hall & Associates Denice Hall and Mindspring Entreprises, Inc.* / 77
- 2.3.7. Sprawa *Lunney v. Prodigy Services* / 80
- 3. Naruszenie praw autorskich / 83
 - 3.1. Uwagi wstępne / 83
 - 3.2. Odpowiedzialność bezpośrednia (*direct liability*) / 85
 - 3.2.1. Uwagi wstępne / 85
 - 3.2.2. Sprawa *Playboy Enterprises, Inc. v. Frena* / 86
 - 3.2.3. Sprawa *Religious Technology Center v. Netcom On-line Communication Services, Inc.* / 89
 - 3.3. Odpowiedzialność za czyn cudzy (*vicarious liability*) / 93
 - 3.3.1. Uwagi wstępne / 93
 - 3.3.2. Sprawa *Marobie-FL, Inc. v. National Association of Fire Equipment Distributors* / 97
 - 3.3.3. Sprawa *Artists Music, Inc. v. Reed Publishing, Inc.* / 99
 - 3.3.4. Sprawa *Polygram International Publishing v. Nevada/TIG, Inc.* / 101
 - 3.4. Odpowiedzialność pośrednia (*contributory liability*) / 105
 - 3.5. Wyłączenie odpowiedzialności dostawców usług sieciowych z tytułu naruszenia praw autorskich w Digital Millennium Copyright Act z 1998 r. / 109
 - 3.5.1. Uwagi wstępne / 109
 - 3.5.2. Tymczasowy przekaz (*transitory communications*) / 110
 - 3.5.3. Systemowe, krótkotrwale przechowywanie danych w pamięci podręcznej (*system caching*) / 111
 - 3.5.4. Przechowywanie informacji w systemach lub sieciach na żądanie użytkowników (*storage of information on systems or networks at direction of users*) / 112
 - 3.5.5. Narzędzia służące do lokalizacji informacji (*information location tools*) / 115

- 3.5.6. Instytucje oświatowe nieprowadzące działalności gospodarczej (*non-profit educational institutions*) / **116**
- 3.5.7. Roszczenie informacyjne (*subpoena to identify infringer*) / **117**
- 3.5.8. Dodatkowe postanowienia / **118**
- 3.5.9. Orzecznictwo sądów amerykańskich po uchwaleniu DMCA. Ocena funkcjonowania aktu / **119**
 - 3.5.9.1. Uwagi wstępne / **119**
 - 3.5.9.2. Sprawa *A&M Records v. Napster, Inc.* / **120**
 - 3.5.9.3. Sprawa *MGM Studios, Inc. v. Grokster Ltd* / **127**
 - 3.5.9.4. Sprawa *Arista Records, LLC v. Lime Group, LLC* / **129**
 - 3.5.9.5. Sprawa *Viacom International, Inc. i inni v. YouTube, Inc., You Tube, LLC., Google, Inc.* / **131**
- 3.6. Wnioski / **134**

Rozdział IV

Wyłączenie odpowiedzialności dostawców usług sieciowych w systemie prawa Unii Europejskiej / 142

- 1. Uwagi wstępne / **142**
- 2. Sytuacja prawna dostawców usług sieciowych w krajach Unii Europejskiej przed wejściem w życie dyrektywy o handlu elektronicznym / **144**
 - 2.1. Uwagi wstępne / **144**
 - 2.2. Odpowiedzialność dostawców dostępu do sieci / **145**
 - 2.3. Odpowiedzialność dostawcy zawartości w sieci (*content provider*) / **147**
 - 2.4. Odpowiedzialność dostawcy usług świadczonych drogą elektroniczną / **151**
 - 2.4.1. Uwagi wstępne / **151**
 - 2.4.2. Odpowiedzialność dostawcy usług sieciowych w Niemczech / **152**
 - 2.4.3. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w Hiszpanii / **155**
 - 2.4.4. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w Holandii / **156**

- 2.4.5. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych we Francji / **158**
- 2.4.6. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w Szwecji / **161**
- 2.4.7. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w Wielkiej Brytanii / **162**
- 2.4.8. Odpowiedzialność dostawców usług sieciowych w Polsce / **164**
- 2.4.9. Wnioski / **172**
- 3. Dyrektywa o handlu elektronicznym i jej implementacja do porządków prawnych państw członkowskich Unii Europejskiej / **174**
 - 3.1. Uwagi wstępne / **174**
 - 3.2. Zakres przedmiotowy / **178**
 - 3.2.1. Uwagi wstępne / **178**
 - 3.2.2. Pojęcie usług społeczeństwa informacyjnego / **179**
 - 3.2.3. Pojęcie dostawcy usług sieciowych w świetle dyrektywy o handlu elektronicznym / **188**
 - 3.2.4. Systematyka aktu / **189**
 - 3.3. *Mere conduit* – zwykły przesył / **192**
 - 3.3.1. Uwagi wstępne / **192**
 - 3.3.2. Relacja art. 12 u.ś.u.d.e do art. 23¹ pr. aut. / **215**
 - 3.4. Usługa cachingu / **221**
 - 3.5. Usługa hostingu / **247**
 - 3.5.1. Uwagi wstępne / **247**
 - 3.5.2. Procedura notyfikacyjna (*notice and take down procedure*) / **288**
 - 3.6. Odpowiedzialność operatorów systemów wyszukiwawczych i administratorów katalogów odesłań hipertekstowych / **302**
 - 3.7. Brak generalnego obowiązku monitorowania danych / **305**
- 4. Wnioski *de lege ferenda* / **310**
 - 4.1. Uwagi wstępne / **310**
 - 4.2. Postulaty *de lege ferenda* / **316**

Rozdział V

Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników / 332

1. Zagadnienia wstępne / **332**
 - 1.1. Naruszenia wielomiejscowe / **332**
 - 1.2. Pojęcie elektronicznego czynu niedozwolonego / **333**
 - 1.3. Problematyka szczególnej normy kolizyjnej dla elektronicznych czynów niedozwolonych / **336**
 - 1.4. Charakter prawny zasady państwa pochodzenia (art. 3a u.ś.u.d.e.) / **340**
2. Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych na podstawie rozporządzenia Rzym II / **346**
 - 2.1. Uwagi wstępne / **346**
 - 2.2. Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych – zagadnienia ogólne / **347**
 - 2.3. Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników naruszające zasady uczciwej konkurencji na podstawie art. 6 rozporządzenia Rzym II / **354**
 - 2.4. Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników naruszające prawa własności intelektualnej / **358**
 - 2.4.1. Uwagi wstępne / **358**
 - 2.4.2. Zasada traktowania narodowego a prawo prywatne międzynarodowe / **359**
 - 2.4.3. Artykuł 5 ust. 2 konwencji berneńskiej jako norma kolizyjna / **361**
 - 2.4.4. Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników naruszające prawa własności intelektualnej na podstawie art. 8 rozporządzenia Rzym II / **362**
 - 2.4.5. Rozwiązania alternatywne dla rozporządzenia Rzym II / **368**
 - 2.5. Prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników naruszające dobra osobiste osób trzecich na podstawie art. 15 i 16 p.p.m. / **373**
 - 2.6. Wnioski / **389**

Bibliografia / **391**

Źródła internetowe / **403**

Wykaz powołanych orzeczeń / **409**

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

- ACTA** Umowa handlowa dotycząca zwalczania obrotu towarami podrobionymi między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, Australią, Kanadą, Japonią, Republiką Korei, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, Królestwem Marokańskim, Nową Zelandią, Republiką Singapuru, Konfederacją Szwajcarską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki (Anti-Counterfeiting Trade Agreement), opublikowana jako załącznik we wniosku – Decyzji Rady w sprawie zawarcia umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi między Unią Europejską i jej Państwami Członkowskimi, Australią, Kanadą, Japonią, Republiką Korei, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, Królestwem Marokańskim, Nową Zelandią, Republiką Singapuru, Konfederacją Szwajcarską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Bruksela dnia 24 czerwca 2011 r., COM (2011) 380 final, 2011/0167 (NLE), eur-lex.europa.eu
- CDA** The Communications Decency Act z dnia 1 lutego 1996 r. (Pub. L. No. 104–104, 110 Stat. 56)
- DEA** Digital Economy Act z dnia 8 kwietnia 2010 r. (2010 c. 24)

DMCA	Digital Millennium Copyright Act z dnia 28 października 1998 r. (Pub. L. No. 105–304, 112 Stat. 2860)
dyrektywa 98/84/WE	dyrektywa 98/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 listopada 1998 r. w sprawie prawnej ochrony usług opartych lub polegających na warunkowym dostępie (Dz. Urz. WE L 320 z 28.11.1998, s. 54; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 3, s. 147)
dyrektywa 2001/29/WE	dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autor-skich i pokrewnych w społeczeństwie informa-cyjnym (Dz. Urz. WE L 167 z 22.06.2001, s. 10; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, s. 230)
dyrektywa 2004/48/WE	dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europej-skiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności inte-lektualnej (Dz. Urz. WE L 157 z 30.04.2004, s. 45; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 2, s. 32)
dyrektywa o handlu elektronicznym	dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europej-skiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w spra-wie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku we-wnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicz-nym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, s. 399)
ECG	Bundesgesetz, mit dem bestimmte rechtliche Aspekte des elektronischen Geschäfts- und Rechtsverkehrs geregelt (E-Commerce-Gesetz – ECG) und das Signaturgesetz sowie die Zivil-prozessordnung geändert werden z dnia 21 grudnia 2001 r. (BGBl. I Nr. 152/2001)

KPP	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ogłoszona w Strasburgu dnia 12 grudnia 2007 r. przez Parlament Europejski, Radę i Komisję (Dz. Urz. UE C 83 z 30.03.2010, s. 389)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
konwencja berneńska	Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r. (Dz. U. z 1935 r. Nr 84, poz. 515 z późn. zm.)
konwencja rzymska	Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r. (Dz. Urz. UE C 169 z 8.07.2005, s. 10, z późn. zm.)
LCEN	Loi no. 2004-575 du juin 2004 pour la confiance dans l'économie numérique (JORF 2004, nr 0143)
LDA	Loi du 30 juin 1994 relative au droit d'auteur et aux droits voisins (Moniteur Belge, 27 juillet 1994, z późn. zm.)
LSSI	Ley 34/2002, de 11 de julio, de Servicios de la Sociedad de la Información y de Comercio Electrónico (Boletín Oficial del Estado 2002, nr 166)
porozumienie TRIPS	Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Dz. Urz. WE L 336 z 23.12.1994, s. 214; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 11, t. 21, s. 305)
p.p.m.	ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 80, poz. 432)
pr. aut.	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)

p.w.p.	ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410)
rozporządzenie 44/2001	rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, (Dz. Urz. WE L 12 z 16.01.2001, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 42, z późn. zm.)
rozporządzenie Rzym I	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz. Urz. UE L 177 z 4.07.2008, s. 6)
rozporządzenie Rzym II	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań pozauumownych (Rzym II) (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, s. 40)
TDG	Gesetz über die Nutzung von Telediensten z dnia 22 lipca 1997 r. (BGBl. I, s. 1870)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)
TMG	Telemediengesetz z dnia 26 lutego 2007 r. (BGBl. I, s. 179)
u.o.b.d.	ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. Nr 128, poz. 1402 z późn. zm.)
US Code	u.ś.u.d.e. – ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1422)
u.z.n.k.	ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)

WPPT	Traktat WIPO sporządzony w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. o artystycznych wykonaniach i fonogramach (Dz. U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375)
WTC	Traktat WIPO o prawie autorskim sporządzony w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12)

2. Czasopisma i publikatory

BGBL	Bundesgesetzblatt
CMLR	Common Market Law Review
CRI	Computer Law Review International
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
GRUR	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
JIPITEC	Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law Technology
JIPLP	Journal of Intellectual Property Law and Practice
JOLS	The Journal of Legal Studies
JORF	Journal officiel de la République française
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MLR	Michigan Law Review
MMR	Multimedia und Recht
M. Praw.	Monitor Prawniczy
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
RCADI	Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de La Haye
St. Iur.	Studia Iuridica

ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUJ PPWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ PWOWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej
ZUM	Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht

3. Inne

AG	Amtsgericht (niemiecki sąd rejonowy)
AGCOM	Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (włoski urząd ds. komunikacji)
ALI	American Law Institute (amerykański instytut prawa)
AOL	America Online
BGH	Bundesgerichtshof (niemiecki Federalny Trybunał Sprawiedliwości)
CLIP	European Max-Planck – Group on Conflicts in Intellectual Property (Europejska Grupa Max Planck w sprawie kolizyjnoprawnych zagadnień własności intelektualnej)
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
EWHC	High Court of Justice of England and Wales (sąd wyższej instancji dla Anglii i Walii)
ISP	Internet service provider
OFCOM	Office of Communications (brytyjskie biuro komunikacji)
OLG	Oberlandesgericht (niemiecki krajowy sąd apelacyjny)

PILA	Private International Law Association of Korea (koreańskie stowarzyszenie prawa prywatnego międzynarodowego)
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UGC	User-generated content

Wstęp

Thomas Jefferson w liście do Samuela Kerchevala z 12 lipca 1816 r. pisał, że choć nie jest zwolennikiem częstych zmian w konstytucji oraz innych aktach prawnych, nie mogą one odstawać od poziomu rozwoju społeczeństwa¹. Sfera posługiwania się nowoczesną techniką informatyczną ulega bardzo dynamicznym zmianom. Sieci teleinformatyczne, jak np. Internet, nie są jedyną nową technologią we współczesnym świecie. Rozwój technologii sprawiał, że społeczeństwo industrialne zaczęło przekształcać się w społeczeństwo kognitywne². Mapa zasięgu sieci teleinformatycznych, zwłaszcza szybkich łączy, jest wykorzystywana do wyznaczania obszarów rozwiniętych oraz rozwijających się. Wskutek pojawienia się medium opartego na interaktywności nowego znaczenia nabierają dotychczasowe wartości, a istniejące wyraźne granice rozmywają się pod wpływem możliwości oferowanych przez Internet.

Jednym z ewidentnych przypadków „[r]e-wolucji” jest wyłonienie się wirtualnych światów. Tytułem przykładu można wymienić *World of Warcraft*, *Second-Life* lub *Planet Calypso*. Popularność tych światów jest ogromna – liczba ich użytkowników sięga 750 mln, z czego 136 mln to tzw. użytkownicy aktywni, czyli tacy, którzy na życie w wirtualnym świecie poświęcają średnio dwadzieścia godzin w tygodniu. W dowcipny sposób przenikanie się światów rzeczywistego i wirtualnego zostało

¹ Napis na memoriale Thomasa Jeffersona znajdującym się w Waszyngtonie. Tekst ten pierwotnie pojawił się w liście do Samuela Kerchevala z 12 lipca 1816 r. R. Corbett, Í.M. de Vigo, *Projekt sprawozdania w sprawie projektu Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy* (2004/2129(INI)) z 28 września 2004 r., Komisja Spraw Konstytucyjnych http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/542/542869/542869pl.pdf (data dostępu 2 maja 2014 r.).

² Zob. definicja społeczeństwa kognitywnego zaprezentowana w artykule: B. Czwartos, R. Koziół, *Polityka edukacyjna UE jako przyczynek do rozwoju społeczeństwa kognitywnego*, *Neofilolog* 2007, nr 28, s. 42–55. Por. też rozważania na temat społeczeństwa informacyjnego: L.W. Zacher, *Transformacje społeczeństw. Od informacji do wiedzy. Interdyscyplinarne wykłady, wpływ techniki i globalizacji*, Warszawa 2007, s. 47–71.

ujęte przez Sheldona Coopera, bohatera serialu pt. *Teoria wielkiego podrywu*. W sytuacji gdy Sheldonowi skradziono wirtualnego strusia, zadał on następujące pytanie retoryczne: „W jakim nam przyszło żyć świecie, że człowiek człowiekowi kradnie strusia-wojownika?”³. Dodatkowo bohater wezwał prawdziwą policję w celu zgłoszenia kradzieży. W ten nieco groteskowy i przerysowany sposób reżyserzy serialu chcieli pokazać, jak istotnym elementem codzienności staje się świat wirtualny.

Internet jest nie tylko źródłem wiedzy oraz miejscem wirtualnych spotkań użytkowników, ale także środowiskiem ścierania się interesów różnych grup społecznych. Za jego pomocą sprzedawcy walczą o klientów, a twórcy zabiegają o popularność. Internetu używają także przywódcy państw wykazujących tendencje separatystyczne oraz totalitarystyczne. Przykładem użycia Internetu jako środka izolacji międzynarodowej było działanie władz Iranu, które postanowiły stworzyć własną Wirtualną Sieć Prywatną, co wiązało się z odcięciem obywatelom dostępu do innych niż irańskie witryn, jak Gmail, Google, Facebook czy Twitter⁴. Działania te miały zapobiec komunikowaniu się przez rebeliantów. Wywołały one falę zamieszek.

Wirtualny świat może stanowić nie tylko utwór w rozumieniu prawa autorskiego, ale w świecie tym użytkownicy nabywają przedmioty wirtualne, np. magiczny miecz, które sprzedawane są nie tylko w obrębie wirtualnej rzeczywistości, ale wydostają się poza nią i osiągają realną rynkową cenę⁵, a transakcje mające ze przedmiot wirtualne dobra (np. wirtualną walutę) mogą podlegać opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług⁶. Tytułem przykładu wskazać można, że gracz *World of Warcraft* Shaks wylicytował w sierpniu 2007 r. wirtualną postać – nocnego elfa wyposażonego w najlepsze wirtualne przedmioty oraz najwyż-

³ Tłum. własne. Treść oryginalnego cytatu: „*What kind of world do we live in where a man would take another's man battle ostrich?*”. Cytat z odcinka sezonu 4 pt. *Zarnecki Incursion*.

⁴ Sg. Iran zablokował Gmail. „Na żądanie obywateli”, <http://www.polskieradio.pl/23/3/Artykul/689946,Iran-zablokował-gmail-Na-zadanie-obywateli> (data dostępu 25 września 2012 r.).

⁵ R. Frelek, *Własność wirtualna? (w:) Internet. Ochrona wolności, własności i bezpieczeństwa*, red. G. Szpor, Warszawa 2011, s. 280.

⁶ G. Leśniak, *Realna sprzedaż wirtualnych towarów to realny podatek*, *Gazeta Prawna* 2013, 5 grudnia, <http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/763485,realna-sprzedaz-wirtualnych-towarow-to-realny-podatek.html> (data dostępu 13 maja 2014 r.).

szy poziom doświadczenia – za kwotę 7 tys. euro⁷. Użytkownicy wirtualnych światów funkcjonują w nich pod postacią awatarów, stworzonych przez siebie postaci, którym dają cechy własnej osobowości, a także te przymioty, które sami pragnęliby posiadać. Posiadacze, a zarazem twórcy awatarów, identyfikują się ze stworzonymi przez siebie postaciami, co rodzi pytanie o możliwość kwalifikowania tych tworów jako elementu wizerunku osób fizycznych⁸.

Początek lat 90. XX w. przyniósł światu rewolucję medialną. Dzieło, które zapoczątkował Tim Berners-Lee 17 maja 1991 r. podczas spotkania Komitetu ds. Koordynacji Centrum Komputerowego CERN⁹, tzw. C5 (CERN Computer Centre Coordination Committee), wiązało się nie tylko ze stworzeniem nowych możliwości komunikacji, lecz także z pojawieniem się nowych sposobów dokonywania naruszeń. Jak stwierdził M. Castells, zaletą nowych technologii, a zarazem ich immanentną cechą jest to, że „ludzie robią z nich zupełnie inny użytek, niż planowali twórcy tych nowinek”. Co więcej, autor przyznaje, że właśnie ta spośród wielu ludzkich cech „leży u podstaw kreatywności społeczeństwa i innowacyjności w biznesie”¹⁰. Z naruszeniami w Internecie nierozzerwalnie łączy się kwestia odpowiedzialności za ich skutki. Zwłaszcza w dziedzinie prawa własności intelektualnej zauważalny jest wzrost liczby naruszeń. W tej mierze bardzo trafnego spostrzeżenia dokonał T. Wu, stwierdzając, że kiedyś, nie tak dawno temu, bo nawet w latach 60 XX w., dokonanie naruszenia praw autorskich nie było sprawą łatwą. Wymagało to bowiem posiadania albo maszyny drukującej, albo stacji radiowej lub urządzeń umożliwiających zapis dźwięków, a niewiele osób takie urządzenia posiadało. Obecnie, z technologicznego punktu widzenia, każdy mężczyzna i każda kobieta, każde przedsiębiorstwo, a nawet każde dziecko mają możliwość zwielokrotnienia i rozpowszech-

⁷ W. Wrzos, *Wszystko, co musisz wiedzieć o handlu wirtualnymi dobrami w grach*, Komputer Świat 2013, 13 listopada, <http://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/2013/11/handel-wirtualnymi-dobrami-w-grach.aspx> (data dostępu 13 maja 2014 r.).

⁸ G. Lastowka, D. Hunter, *The Laws of the Virtual Worlds*, University of Pennsylvania Law School, Public Law and Legal Theory Research Paper Series, Research Paper 2003, nr 26, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=402860, s. 83 (data dostępu 25 marca 2014 r.).

⁹ Europejskie Centrum Częstek Elementarnych w Genewie.

¹⁰ Cyt. za: R. Frelek, *Własność wirtualna?*, s. 279.

nienia różnych treści, co oznacza także możliwość dokonania przez nich naruszenia praw autorskich¹¹.

Należy pamiętać o tym, że korzystanie z Internetu, które z dnia na dzień staje się coraz łatwiejsze, jest możliwe dzięki podmiotom, które nie tylko pośredniczą w komunikacji elektronicznej, lecz także czuwają nad jej prawidłowością i ją usprawniają. Znajdujący się w środkowej części łańcucha komunikacji (lub w tzw. wąskim gardle) dostawcy usług sieciowych świadczą na rzecz użytkowników rozmaitego rodzaju usługi, dostarczając im narzędzi oraz specjalnych programów, które umożliwiają podjęcie zamierzonych działań, choć często po wręczeniu użytkownikom takiego „oręża” tracą nad nim kontrolę. Nie należy jednak zapominać, że ich działania nie tylko na bieżąco zaspokajają zapotrzebowania użytkowników, ale często prowadzą także do rozwoju konkretnych usług, co przekłada się na wyższą jakość komunikacji oraz przepływu informacji. Mając na uwadze pełnioną przez nich funkcję w procesie komunikacji, a także w rozwoju nowych technologii oraz społeczeństwa informacyjnego, należy zastanowić się nad mechanizmami prawnymi, które regulują ich status i wpływają na ich codzienne funkcjonowanie.

Niniejsza praca poświęcona jest odpowiedzialności cywilnej dostawców usług sieciowych za treści użytkowników, a w szczególności przesłankom jej wyłączenia. Chodzi tu o sytuacje, gdy dostawcy pośredniczą w komunikacji między użytkownikami i z uwagi na to, że świadczą na ich rzecz usługi sieciowe, w pewien sposób pozostają w związku z naruszeniami dokonanymi przez użytkowników. W określonych zaś przez prawo stanach faktycznych dostawcy, z uwagi na ich pośrednią funkcję w komunikacji, nie ponoszą odpowiedzialności. Poza zakresem rzeczowym opracowania znalazły się czyny własne dostawców usług sieciowych.

Praca podzielona została na pięć części, z których każda zawarta została w odrębnym rozdziale.

W rozdziale I przedstawione zostało tło sytuacyjne rozważań, które jednocześnie wyznacza ich granice czasowe. Rozdział ten poświęcono historii rozwoju Internetu oraz innych sieci teleinformatycznych. Historyczne rozważania przedstawione zostały w dwóch częściach podporządkowanych kryterium terytorialnemu. W pierwszej części omówiona

¹¹ T. Wu, *Tolerated Uses*, Columbia Journal of Law and Arts 2008, nr 81, s. 617–618; cyt. za: J. Tehranian, *Infringement Nation. Copyright 2.0 and You*, New York 2011, s. XVI (tłum. własne).

została ewolucja sieci teleinformatycznych na świecie wraz ze wskazaniem najistotniejszych wydarzeń w tym zakresie – w tym pojawienia się nowych usług lub nowych dostawców. W drugiej części przedstawiona została historia rozwoju sieci teleinformatycznych w Polsce. Prezentacja ewolucji sieci teleinformatycznych ma na celu pokazanie tego, jak bardzo rozwinął się ten sektor usług od czasu pojawienia się pierwszych stron WWW.

W rozdziale II zawarto rozważania terminologiczne, które pozwalają na wyznaczenie zakresu przedmiotowego pracy. W pierwszej kolejności przytaczam różne nazwy, jakimi posłużono się w literaturze oraz aktach prawnych w odniesieniu do dostawców usług sieciowych. Przede wszystkim wskazuję różnice oraz podobieństwa między zakresami pól semantycznych tych pojęć. Przedstawiam w tym rozdziale także propozycje podziałów oraz klasyfikacji dostawców usług sieciowych w zależności od zakresu i przedmiotu ich świadczeń. Celem rozważań jest uzasadnienie celowości posługiwania się w pracy pojęciem dostawcy usług sieciowych wbrew temu, że polski ustawodawca posługuje się pojęciem usługodawcy usług świadczonych drogą elektroniczną. Dodatkowo wyjaśniam, jak należy rozumieć wyrażenie „usługa społeczeństwa informacyjnego”, które stanowi element definicyjny ustawowego pojęcia usługodawcy usług świadczonych drogą elektroniczną.

Rozdział III stanowi próbę dokonania analizy instytucji odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników, funkcjonujących w systemie prawa amerykańskiego. Ma on istotne znaczenie z punktu widzenia obecnie obowiązującej regulacji europejskiej w tym zakresie, ponieważ to właśnie na amerykańskim Digital Millennium Copyright Act¹² wzorowana była dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, s. 399). W rozdziale tym przedstawione zostały odrębnie zasady odpowiedzialności za naruszenia praw autorskich oraz za inne naruszenia. Wertykalna metoda regulacji zagadnienia jest w opozycji do przyjętej przez ustawodawcę unijnego uregulowania horyzontalnego, co ma doniosłe znaczenie

¹² Digital Millennium Copyright Act z dnia 28 października 1998 r. (Pub. L. No. 105–304, 112 Stat. 2860).

dla kwestii stosowania prawa oraz jego przewidywalności dla dostawców usług sieciowych. W tym miejscu stawiam sobie pytanie o to, która metoda regulacji jest lepszym rozwiązaniem.

W budowie rozdziału III można wyróżnić dwie zasadnicze części, co jest związane z przyjęciem w prawie amerykańskim wspomnianego wertykalnego sposobu uregulowania odpowiedzialności dostawców usług sieciowych. Pierwsza poświęcona została tzw. odpowiedzialności za słowo, czyli odpowiedzialności za naruszenie inne niż naruszenie praw autorskich. Dokonana w niej została analiza historyczna kształtowania się poszczególnych modeli odpowiedzialności, a także synteza orzecznictwa w tym zakresie. W części drugiej omówione zostały zasady odpowiedzialności oraz jej wyłączenia w przypadku naruszeń praw autorskich przez treści pochodzące od użytkowników. W każdej części przedstawione zostało reprezentatywne orzecznictwo sądów amerykańskich. Powołanie się na dość obszerne orzecznictwo jest także podyktowane specyfiką *common law*, polegającą na prawotwórczej roli wymiaru sprawiedliwości. Orzecznictwo to, tak samo jak treść DMCA oraz CDA, miało znaczący wpływ na ostateczny kształt unijnych regulacji dotyczących zasad odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników. Nadal ma ono ogromny wpływ na poglądy kształtowane przez przedstawicieli doktryny, a także na rozstrzygnięcia sądów europejskich, gdy zastosowanie przepisów prawa nie daje zadowalających rezultatów lub w ogóle nie pozwala rozstrzygnąć sprawy.

Rozdział IV poświęcony został europejskiej regulacji odpowiedzialności dostawców usług sieciowych, w szczególnej mierze przesłankom jej wyłączenia. Instytucja odpowiedzialności cywilnoprawnej dostawców usług sieciowych została poddana analizie i przedstawiona jako instytucja prawa Unii Europejskiej, co stanowi konsekwencję przyjęcia przeze mnie stanowiska o pełnym charakterze harmonizacji regulacji wyłączenia odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników. W rozdziale tym omówione zostały rozwiązania istniejące w systemach prawnych państw członkowskich przed uchwaleniem dyrektywy o handlu elektronicznym, ich mankamenty oraz obecny stan regulacji. Dokonana została także analiza polskiej ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1422), która stanowi implementację wyżej wskazanej dyrektywy. Została ona poddana ocenie pod kątem zarówno poprawności implementacji, jak i skuteczności ustanowionych w niej rozwiązań. W tym celu dokonałam zestawienia obu aktów prawnych

i nie poprzestając na tym, ukazałam wskazaną regulację w szerszej – europejskiej – perspektywie. Przytaczam także miarodajne orzecznictwo sądów krajowych państw członkowskich oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ujednolicając linię orzeczniczą we wszystkich państwach członkowskich. W tej części pracy omówiono kolejno zasady wyłączenia odpowiedzialności dostawców świadczących usługi *mere conduit*, cachingu, hostingu oraz administratorów odesłań hipertekstowych i operatorów systemów wyszukiwawczych. Odrębny podrozdział poświęcony został omówieniu procedury notyfikacyjnej, czyli procedury zawiadamiania o naruszeniu i reagowania na zawiadomienie. W rozdziale IV przedstawione zostały postulaty wprowadzenia w obowiązujących regulacjach zmian, które w moim przekonaniu mogłyby usprawnić ochronę przed skutkami naruszeń dokonanych drogą elektroniczną.

Rozdział V zawiera rozważania kolizyjnoprawne. Przedstawiam w nim problematykę wskazania prawa właściwego dla naruszeń dokonywanych drogą elektroniczną. Umieszczenie tego rozdziału w niniejszej pracy wydaje się niezbędne z uwagi na aterytorialny charakter Internetu oraz wielomiejscowość działań podejmowanych przez użytkowników. W pierwszej kolejności definiuję pojęcie elektronicznego czynu niedozwolonego. Za jego pomocą staram się udzielić odpowiedzi na pytanie o to, czy istnieje potrzeba szczególnej normy kolizyjnej dla tych czynów. Następnie dokonuję analizy rozporządzenia Rzym II w zakresie, w jakim wskazuje ono prawo właściwe dla odpowiedzialności dostawców usług sieciowych za treści użytkowników. Przedstawiam w tym miejscu zarówno zasady ogólne, jak i szczególne normy kolizyjne wyróżnione przez prawodawcę unijnego z uwagi na specyfikę określonego naruszenia. W dalszej kolejności wskazuję normy kolizyjne określające prawo właściwe dla naruszeń dóbr osobistych, zawarte w polskiej ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 80, poz. 432). Dodatkowo, w części poświęconej prawu właściwemu dla naruszeń własności intelektualnej, dokonuję prezentacji alternatywnych propozycji wskazania prawa właściwego dla naruszeń wielomiejscowych, zawartych w projektach modelowych zasad prawa prywatnego międzynarodowego.

W pracy wykorzystane zostały następujące metody badawcze: historyczna, dogmatyczna, empiryczna (socjologiczna), kolizyjnoprawna oraz, w niewielkim stopniu, porównawcza.

Chciałabym w tym miejscu złożyć serdeczne wyrazy wdzięczności Pani Profesor Małgorzacie Świdorskiej za dzielenie się ze mną mądrością oraz życzliwość okazaną w trakcie pracy nad rozprawą doktorską przygotowywaną na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które legły u podstaw niniejszej publikacji. Dziękuję także Pani Profesor Marii Dragun-Gertner oraz Panu Profesorowi Andrzejowi Matlakowi za wnikliwą recenzję rozprawy doktorskiej, za wszelkie wskazówki oraz uwagi krytyczne, a także za życzliwość okazaną w trakcie obrony rozprawy. Pragnę także podziękować Panu Doktorowi Tomaszowi Targoszowi za wskazówki zamieszczone w recenzji wydawniczej publikacji.

Rozdział I

Wprowadzenie

1. Początki i rozwój sieci informatycznych na świecie

Zdaniem R. Skubisza¹³ załączków sieci informatycznych o zasięgu globalnym należy upatrywać w czasach zimnej wojny, czyli okresu wzmożonej rywalizacji technologicznej między Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej oraz Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich. W 1957 r., gdy ZSRR wystrzelił pierwszy sputnik w przestrzeń kosmiczną, w Stanach Zjednoczonych powołano ARPA (Advanced Research Projects Agency). Zadaniem ARPA, jako jednej z agencji strukturalnie podporządkowanych Departamentowi Obrony, było zapewnienie Stanom Zjednoczonym przewagi nad Związkiem Radzieckim w sferze wykorzystania dokonań nauki i techniki w sektorze militarnym¹⁴. Stany Zjednoczone dysponowały wówczas systemem obrony raketowej, do której uruchomienia niezbędne było wykorzystanie komputerów. Rozwój tych idei szedł w parze z ewolucją nowej dziedziny nauki – informatyki, która w swej dojrzalej formie promowała pomysł łączenia komputerów między sobą¹⁵.

Świadectwa narodzin idei globalnej sieci informatycznej upatrywać można także w artykule V. Busha zatytułowanym *As We May Think*, który został opublikowany w miesięczniku „The Atlantic Monthly” w lipcu 1945 r. W opracowaniu tym w nowatorski i odważny sposób wskazany został kierunek rozwoju różnorodnych sieci komputerowych, w tym – nowoczesnych metod porozumiewania się na odległość.

¹³ R. Skubisz (w:) *Internet 2000...*, s. 7.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ A.P. Urbański, *Cywilizacja Internetu*, Poznań 2003, s. 15.

Kolejną przełomową datą w rozwoju sieci był rok 1964, kiedy to P. Baran opublikował raport przedstawiający ideę „zdecentralizowanej technologii sieciowej”, która umożliwiałaby pracę pomimo awarii połączeń, np. w trakcie wojny, co stanowiło realizację amerykańskiego snu sprzed siedmiu lat. Raport ten zapoczątkował lawinowy rozwój Internetu¹⁶. Pierwsze eksperymenty z tworzeniem połączenia między dwiema stacjami komputerowymi, jedną znajdującą się w Massachusetts, drugą – w Kalifornii, przeprowadzono już 1965 r. Głównym założeniem tego systemu była możliwość rozłożenia obciążeń jednego komputera na więcej maszyn, także położonych w odległej części Stanów Zjednoczonych. Zastosowanie połączenia telefonicznego miało doprowadzić do tego, aby przeciążony komputer automatycznie przysyłał dane obliczeniowe do oddalonego komputera i w ten sposób „podzielił się z nim pracą”¹⁷. Dwa pierwsze węzły sieci ARPAnet na Uniwersytecie w Kalifornii (UCLA) oraz w Instytucie Stanforda (SRI) powstały zaledwie pięć lat później. Rok 1969 przyniósł narodziny Internetu jako sieci fizycznej. Wówczas to powstała sieć złożona z kilkudziesięciu komputerów, które pomimo rozlokowania w różnych częściach Stanów Zjednoczonych były w stanie współdziałać przy sterowaniu wyrzutnią raketową. Z racji tego, że nigdy nie zaszła potrzeba skorzystania z tego systemu obronnego, kontrolę nad rozwojem sieci wkrótce przejęło środowisko naukowe¹⁸. W 1977 r. opracowano protokoły TCP i IP, a cztery lata później zaczął funkcjonować BITnet (Because It's Time Network)¹⁹. System ten umożliwił połączenie centrów komputerowych na świecie. Protokół TCP/IP stał się standardowym protokołem w 1983 r. W tym samym czasie utworzono sieć łączącą europejskie ośrodki akademickie – European Academic and Research Network (EARN), która stanowiła europejską wersję BITnetu. W 1984 r. opublikowana została specyfikacja systemu nazw domenowych, czyli tzw. Domain Network System (DNS). Jest to system serwerów, dzięki któremu możliwa jest usługa „tłumaczenia” adresów znanych użytkownikom Internetu – mnemonicznych – na adresy rozpoznawalne przez

¹⁶ T. Bienias, *Kto wiedział, że to rewolucja*, Gazeta Komputer – dodatek do Gazety Wyborczej 1999, 16 października.

¹⁷ A. Urbański, *Cywilizacja...*, s. 15.

¹⁸ Tamże, s. 16.

¹⁹ Ch.W. Bailey Jr, *Two Electronic Serials on Bitnet. The Public-Access Computer Systems Review and Public-Access Computer Systems News*, 1990, <http://digital-scholarship.org/cwb/2eserial.pdf> (data dostępu 7 października 2011 r.).

urządzenia będące częścią sieci komputerowej²⁰. Niemniej nawet wówczas dostęp do Internetu był ograniczony – przysługiwał pracownikom Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych oraz jego agencjom. Sytuacja uległa zmianie w 1988 r., kiedy to w Stanach uruchomiono szybkie łącze NSFNET T1, a rząd amerykański zaczął korzystać z protokołu OSI zamiast IP²¹. W 1990 r. miejsce NSFNET T1 zajęła sieć NSFNET T3, a następnie w 1993 r. – IP BONE. W 1991 r. zaczęły funkcjonować dwa nowe systemy – WAIS i Gopher, dzięki którym zwiększona została liczba usług internetowych. W roku kolejnym zaczęła funkcjonować World Wide Web stworzona przez Tima Bernersa-Lee, a liczba podłączonych do sieci komputerów przekroczyła milion. Podłączono inne kraje – w tym Polskę w 1991 r. – a NSFNET zniósł zakaz korzystania z Internetu w celach komercyjnych. W 1993 r. uruchomiono przeglądarkę Mosaic, która służyła do odkodowywania stron WWW, co znacząco przyspieszyło rozwój Internetu²². W roku 1993 powstała organizacja dwunastu państw Europy Wschodniej i Centralnej – CEEnet (Central and Eastern European Network), której funkcja polegała na stworzeniu forum wymiany doświadczeń związanych z rozwojem sieci w tym regionie. Utworzono także Transeuropejskie Stowarzyszenie ds. Badań i Edukacji Sieciowej – TERENA (Trans-European Research and Education Networking Association)²³. W 1995 r. NSFNET został przekształcony w sieć badawczą, a na rynku amerykańskim pojawiły się sieci typu *dial-up*. Następnie, w 1996 r., pojawiły się nowe wyszukiwarki internetowe, m.in. Lycos, Yahoo!. Wówczas powstał też nowy język modelowania przestrzennego VRML. Pomiędzy dwiema czołowymi przeglądarkami internetowymi, Internet Explorer i Netscape Navigator, trwał wyścig technologiczny. Gdy na rynku pojawiły się alternatywne wyszukiwarki, doprowadziło to do upadku Netscape'a²⁴. W 1997 r. zaczęły powstawać pierwsze portale internetowe. Dwa lata później działalność rozpoczął pierwszy (i funk-

²⁰ Ch. Caleca, *Le résolution de nom*, <http://christian.caleca.free.fr/pdf/DNS.pdf> (data dostępu 25 marca 2014 r.).

²¹ H.W. Braun, *Remarks on the NSFNET T1. Backbone* (w:) E. Aupperle [i in.], *NSFNET. The T1 Comes Out of Age*, <http://www.nsfnet-legacy.org/archives/04-T1.pdf>, s. 3–4 (data dostępu 7 października 2011 r.).

²² J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2007, s. 14.

²³ R. Skubisz (w:) *Internet 2000...*, s. 8.

²⁴ J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne...*, s. 15.

cjonujący do dziś) dostępny przez całą dobę bank internetowy – The First Internet Bank of Indiana. W roku milenijnym wynaleziono technologię WAP umożliwiającą łączenie się z Internetem za pomocą telefonu komórkowego, a 14 marca 2000 r. powstała Gnutella, zdecentralizowany protokół sieci *peer-to-peer*, co uniemożliwiało zablokowanie serwera na drodze prawnej²⁵. W tym samym roku rozpoczęło się śledztwo w sprawie Napstera. Gdy AOL (America Online) zdał sobie sprawę z tego, że Gnutella działa na podobnych do Napstera zasadach, nakazał należącej do niego spółce Nullsoft usunięcie znajdujących się na stronach AOL odesłań hipertekstowych do Gnutelli. Jednakże program został pobrany przez dużą liczbę użytkowników, którzy następnie udostępnili go innym²⁶. W listopadzie sześć domen najwyższego rzędu zostało zatwierdzonych przez ICANN (The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). Były to następujące domeny: .aero, .biz, .coop, .info, .museum, .name i .pro.

W 2001 r. powstała Wikipedia o zasięgu globalnym w miejsce nieistniejącej już Nupedii²⁷, czyli darmowej encyklopedii internetowej, w której każda osoba mogła zostać autorem artykułu, ale następnie był on sprawdzany i recenzowany przez ekspertów w danej dziedzinie.

5 marca 2001 r. zapadło orzeczenie w sprawie Napstera, w którym nałożono na serwis obowiązek monitorowania treści i usuwania tych, które naruszały prawa autorskie. Uruchomiony w 1999 r. przez Shawna Fanninga, będący jedną z pierwszych usług *peer-to-peer* serwis stał się symbolem łatwo dostępnej pirackiej muzyki. Serwis został zamknięty po 2001 r., ale w 2003 r. dostał drugą szansę w wyniku przejęcia przez Roxio. Wówczas przekształcono go w źródło legalnej muzyki²⁸.

W 2002 r. rozpoczęły się prace nad nową przeglądarką – Firefox (początkowo Phoenix, Mozilla Firebird, Firebird). We wrześniu 2003 r. NASK – pierwsza instytucja pełniąca funkcję rejestru domen internetowych – wprowadził w Europie domeny ze znakami narodowymi (takimi jak: .de, .pl lub .fr). W 2004 r. Google kontrolował już 80% rynku wyszukiwarek internetowych, dzięki umowom dzierżawy tech-

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże, s. 15–16.

²⁷ Założona 9 marca 2001 r. przez Jimmy'ego Walesa, uważanego także za ojca Wikipedii.

²⁸ Ł. Michalik, *Napster zakończył działalność*, <http://vbeta.pl/2011/12/03/napster-zakonczyl-dzialalnosc> (data dostępu 12 lipca 2012 r.).

nologii na rzecz Yahoo!, AOL i CNN. Udział ten nieco zmalał, gdy Yahoo! wypowiedział Google umowę i uruchomił własną wyszukiwarkę. 22 stycznia 2004 r. Komisja Europejska wydała Komunikat dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie niezamówionych informacji handlowych, tzw. spamu [COM (2004) 28]. 9 listopada 2004 r. na rynku wyszukiwarek debiutował Firefox, którego popularność spowodowała dziesięcioprocentowy spadek udziału Internet Explorera. W 2005 r. przez byłych pracowników PayPal została założona witryna YouTube.com, którą w 2006 r. przejął Google za 1 mln 650 tys. dolarów. Liczba użytkowników Internetu stale rosła i nadal wykazuje tendencje wzrostowe.

W 2000 r. liczba użytkowników Internetu została oszacowana na poziomie 195 mln, czyli 6% ludzkości. Co więcej, zdaniem ITU (International Telecommunication Union), agencji ONZ ds. technologii komunikacyjnych i informatycznych²⁹, w ciągu ostatnich pięciu lat liczba ta podwoiła się i przekroczyła 2 mld, co stanowi już 30% ludzkiej populacji. Zgodnie z raportem ITU w 2010 r. liczba użytkowników znacząco wzrosła, zwłaszcza w takich państwach jak Chiny, Federacja Rosyjska, Brazylia, Indie oraz Nigeria³⁰. 31 grudnia 2011 r. liczba użytkowników Internetu na świecie wyniosła 2 267 233 742³¹.

2. Początki Internetu w Polsce

W Polsce datą, która wyznacza początki funkcjonowania sieci informatycznych, jest rok 1977, w którym rozpoczęto wdrażanie dwóch programów komputeryzacji Ministerstwa Nauki i Szkół Wyższych. Dwudziestoletnie opóźnienie rozwoju sieci w Polsce w stosunku do krajów zachodnich spowodowane zostało sytuacją polityczną na świecie. Zimna wojna między Zachodem a Wschodem sprawiła, że większość

²⁹ Członkami ITU są 193 państwa oraz 700 podmiotów z sektora prywatnego i instytucji edukacyjnych. Siedzibą ITU jest Genewa. Agencja posiada dwanaście regionalnych oddziałów oraz liczne filie rozsiane po całym globie, <http://www.itu.int/en/about/Pages/default.aspx> (data dostępu 7 października 2011 r.).

³⁰ *Measuring the Information Society 2011*, <http://www.itu.int/net/pressoffice/backgrounders/general/pdf/5.pdf>, s. 5 (data dostępu 25 marca 2014 r.).

³¹ *Internet World Stats*, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> (data dostępu 15 maja 2012 r.).

inwestycji bloku komunistycznego miała charakter militarny. Wysokie ceny zbrojenia uniemożliwiły uboższemu Wschodowi nabywanie zaawansowanych technologii. W dodatku powołany 22 listopada 1949 r. Komitet Koordynacyjny Wielostronnej Kontroli Eksportu, tzw. CO-COM (Coordinating Committee for Multilateral Export Controls) skupiający siedemnaście zachodnich państw miał na celu uniemożliwienie pozyskania przez tzw. kraje demokracji ludowej towarów oraz technologii o „podwójnym zastosowaniu”, czyli takich, które prócz pełnienia funkcji w sferze życia codziennego obywateli mogłyby mieć jakiegokolwiek zastosowanie militarne³². Państwa bloku wschodniego podejmowały próby obejścia systemu kontroli eksportu albo przez wykradanie technologii, albo przez rozwijanie własnych badań, albo przez uzyskiwanie potrzebnych technologii za pośrednictwem spółek nomenklaturowych. Problemy te w równym stopniu dotyczyły państwa polskiego³³. Impas potęgowała polityka Moskwy sprzeciwiająca się czerpaniu wiedzy z krajów zachodnich, uznanych za „przeciwników socjalizmu”³⁴. Dlatego też pierwsze programy dotyczące utworzenia sieci informatycznych w Polsce zaczęto realizować dopiero na początku lat 80. XX w.

Po uruchomieniu komputerowych systemów wielodostępnych, czyli urządzeń wyposażonych w zdalne terminale podłączone za pośrednictwem linii telefonicznych, podjęto próbę stworzenia Wieloabonencckiego Systemu Cyfrowego (WASC) z udziałem tych samych komputerów, czyli ODRA 1325 i ODRA 1305 z systemami operacyjnymi MINIMOP i MOP³⁵. Takie połączenie umożliwiałoby użytkownikom pracę zarówno z systemem lokalnym, jak i zdalnym, czyli zlokalizowanym w innym ośrodku obliczeniowym. Wynikiem wdrożenia tych założeń było powstanie pierwszej polskiej rozległej sieci komputerowej, którą była Międzyuczelniana Sieć Komputerowa. Projekt utworzenia sieci

³² Zob. <http://internetum.blox.pl/2011/10/Historia-Internetu-w-Polsce.html> (data dostępu 16 października 2011 r.).

³³ M. Knes, *Coordinating committee for multilateral export controls and the wassenaar arrangement*, <http://www.referenceforbusiness.com/encyclopedia/Con-Cos/Coordinating-Committee-for-Multilateral-Export-Controls-and-the-Wassenaar-Arrangement.html#b> (data dostępu 17 października 2011 r.).

³⁴ J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne...*, s. 17.

³⁵ J. Janyszek, *Dziesięciolecie działalności Wrocławskiego Centrum Sieciowo-Superkomputerowego 1995–2005*, <http://www.wcss.wroc.pl/X-lecie-wcss-ksiazka.pdf>, s. 5 (data dostępu 18 października 2011 r.).

wspierany był przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki jako element tzw. Problemu Resortowego RI-14 „Rozwój komputeryzacji szkół wyższych”. Program koordynowany był przez Politechnikę Wrocławską³⁶. Powstała w ten sposób sieć łączyła trzy ośrodki – Ośrodek Elektronicznej Techniki Obliczeniowej Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN z siedzibą w Warszawie oraz Ośrodek Obliczeniowy Politechniki Wrocławskiej³⁷. Wkrótce pojawiły się problemy z uzyskaniem łącza dzierżawionego między Warszawą a Gliwicami wskutek złego stanu łącza na odcinku Katowice–Gliwice. Dopiero w 1983 r. uzyskanie linii dzierżawionych na tym odcinku stało się możliwe. Prędkość tak powstałej sieci nie była oszałamiająca – maksymalna prędkość transmisji między węzłami oraz procesorami i węzłami czołowymi wynosiła 9600 b/s, natomiast komunikacja w pozostałych urządzeniach zachodziła z prędkością ograniczoną do 2400 b/s. W dodatku przeprowadzanie prób obliczeniowych było możliwe wyłącznie w godzinach wieczornych ze względu na mniejsze obciążenie sieci, a czas poprawnej pracy systemu wynosił maksymalnie półtorej godziny³⁸.

Międzyuczelniana Sieć Komputerowa u początków swojego funkcjonowania była siecią homogeniczną, czyli jej działanie opierało się na komputerach tego samego typu – Odra 1305. W 1985 r. rozpoczęto eksperyment polegający na podłączeniu innych typów maszyn, tu: komputera R-32. Sieć zlokalizowana na Uniwersytecie Warszawskim została wzbogacona o dodatkowy węzeł. Próbowano także uruchomić łącze między Poznaniem a Wrocławiem, jednakże przedsięwzięcie to się nie powiodło. Pośród usług oferowanych przez sieć znalazły się m.in. komunikacja między terminalami, zdalne uruchamianie zadań za pomocą dowolnego terminala na wybranym komputerze oraz transfer plików między komputerami obliczeniowymi podłączonymi do sieci. W tym samym czasie podjęto próby utworzenia pierwszych baz danych. Rezultatem tych badań było uruchomienie w 1986 r. systemu IDOL (Informacje Dokumentacyjne Online), który umożliwiał wyszukiwanie informacji w trybie *online*³⁹.

³⁶ Tamże, s. 6.

³⁷ R. Skubisz (w:) *Internet 2000...*, s. 8.

³⁸ J. Janyszek, *Dziesięciolecie działalności...*, s. 7.

³⁹ Tamże, s. 9.

Kolejnym etapem procesu rozwoju sieci informatycznych w Polsce było zainicjowanie realizacji projektu budowy Krajowej Akademickiej Sieci Komputerowej (KASK) w 1986 r.⁴⁰ Punktem wyjścia Centralnego Programu Badawczo-Rozwojowego nr 8.13 były dotychczasowe osiągnięcia związane z Międzyuczelnianą Siecią Komputerową – sprzęt, oprogramowanie oraz doświadczenie kadry. Koordynatorem programu, który miał na celu zbudowanie sześciu (a później ośmiu) sieci regionalnych, a następnie utworzenie sieci krajowej, została Politechnika Wrocławska. Zakładano wówczas utworzenie następujących sieci lokalnych: GASK (Górny Śląsk), MASK (Kraków), PASK (Toruń), WASK (Poznań), SASK (Warszawa), DASK (Wrocław), ZASK (Szczecin) oraz LASK (Lublin). Najwcześniej udało się utworzyć Dolnośląską Akademicką Sieć Komputerową we Wrocławiu. Mimo zgody Ministerstwa Łączności na nawiązanie połączenia pomiędzy wszystkimi regionalnymi akademickimi sieciami komputerowymi niektórych połączeń nie udało się złożyć z powodu braku przewodów, które zapewniałyby odpowiednią jakość transmisji⁴¹.

Cztery lata po zainicjowaniu projektu KASK pojawiła się możliwość podłączenia Polski do Bitnetu – sieci komputerów IBM połączonych za pośrednictwem urządzeń telekomunikacyjnych⁴². W związku z wyłonieniem się tej możliwości prace nad KASK zostały zarzucone. 16 lutego 1990 r., po zdjęciu restrykcji COCOM na transfer technologii komputerowych, Polska została oficjalnie członkiem EARN. Rozpoczęto wówczas prace nad uruchomieniem krajowego węzła sieci Bitnet/EARN – PLEARN, który należało połączyć z węzłem państw sąsiednich. Dodatkowo konieczne było stworzenie węzłów regionalnych. Węzeł krajowy w Centrum Obliczeniowym Uniwersytetu Warszawskiego, który połączono z węzłem duńskim zlokalizowanym w Kopenhadze (DKE-ARN), został uruchomiony 17 lipca 1990 r. o godzinie 14.01. Kolejnym etapem było zainicjowanie działania węzłów regionalnych – we Wrocławiu (25 października 1990 r. o 13.14)⁴³. Najstarszym zachowanym śladem z polskim rodowodem jest e-mail z Hamburga z 23 sierpnia

⁴⁰ R. Skubisz (w:) *Internet 2000...*, s. 8.

⁴¹ J. Janyszek, *Dziesięciolecie działalności...*, s. 9–10.

⁴² R. Skubisz (w:) *Internet 2000...*, s. 9.

⁴³ J. Janyszek, *Dziesięciolecie działalności...*, s. 12.

1991 r., będący odpowiedzią na wiadomość wysłaną z Polski. Treść wiadomości nie została zachowana⁴⁴.

Dwa lata później, w 1992 r., Telekomunikacja Polska SA oddała do użytku sieć pakietową pod nazwą POLPAK (Polish Packet) działającą na bazie protokołu X.25. Sieć tę wykorzystywano głównie do połączeń terminalowych, transferu telemetrycznych danych oraz przesyłania poczty elektronicznej. Przepustowość łączy wynosiła około 64 kb/s. Choć sieć funkcjonowała już w czerwcu 1991 r., dopiero w 1992 r. Telekomunikacja Polska SA zaczęła świadczyć pierwsze usługi komercyjne⁴⁵. W 1994 r. powstały pierwsze polskie grupy dyskusyjne⁴⁶.

W 1995 r. powstała komercyjna sieć o nazwie POLPAK-T, której główną funkcją było umożliwienie dostępu do sieci w celach biznesu. Pozwalała ona na świadczenie zaawansowanych usług internetowych. Na jej podstawie udostępniono tzw. numer dostępowy (0 20 21 22), SDI, Neostradę oraz DSL. W październiku 1995 r. liczba użytkowników Internetu w Polsce przekroczyła pół miliona⁴⁷. W tym samym roku powstała Wirtualna Polska. W 1996 r. po raz pierwszy udostępniona została usługa anonimowego dostępu. W tym czasie przedsiębiorstwo POLBOX zaoferowało pierwsze nieodpłatne konta poczty elektronicznej. W 1996 r. pojawiły się wirtualne serwery WWW, wtedy też powstały pierwsze polskie strony internetowe⁴⁸.

Początkowo ceny usług oferowanych przez dostawców Internetu były bardzo wysokie z racji ich monopolistycznej pozycji na rynku. Zapoczątkowało to akcję „Walka o polski Internet”, która po licznych interpelacjach poselskich w Sejmie i kontroli Komitetu Badań Naukowych zakończyła się 1 kwietnia 1996 r., kiedy to NASK opublikował nowy cennik. W dniu 14 grudnia 1993 r. status prawny NASK został zmieniony z części Uniwersytetu Warszawskiego na jednostkę badawczo-rozwojową, natomiast 1 października 2010 r. wskutek uchwalenia ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. Nr 96, poz. 618 z późn. zm.) NASK uzyskał status instytutu badawczego.

⁴⁴ J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne...*, s. 17–18.

⁴⁵ Zob. <http://internetum.blox.pl/2011/03/historia-internetu-w-polsce-cz11.html> (data dostępu 21 marca 2011 r.).

⁴⁶ J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne...*, s. 18.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

W 1999 r. rozpoczęto projekt Internet 2, w ramach którego rozpoczęto budowę jednej z dwóch głównych sieci szkieletowych Abilene. W 2000 r. powstały pierwsze duże portale internetowe, a 25 listopada tego roku zarejestrowano pierwszy polski oddział organizacji ISOC (Internet Society)⁴⁹. W kolejnym roku portale internetowe w Polsce zostały dotknięte przez kryzys, czego konsekwencją był upadek Arena.pl oraz zniknięcie Polskiego Infoseek. Natomiast na Uniwersytecie Warszawskim 14 września 2001 r. odbyły się obchody dziesięciolecia Internetu w Polsce⁵⁰.

Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej UE w październiku 2006 r. w Polsce istniało 2 mln 225 tys. łączy szerokopasmowych. Jak podaje portal Wirtualnemedi.pl, z badań NetTrack prowadzonych przez MillwardBrown SMG/KRC pod koniec 2011 r. wynika, że liczba użytkowników Internetu w Polsce wzrosła do 16 mln 690 tys., co oznacza dwuprocentowy wzrost w porównaniu z rokiem 2010⁵¹. Rysunek 1 przedstawia wzrost liczby użytkowników sieci w Polsce w latach 2001–2011. Na koniec pierwszego kwartału 2012 r. liczba ta wzrosła do 17 mln 158 tys., co oznacza, że około 55,6% Polaków korzysta z Internetu. 75% korzystających z Internetu Polaków deklaruje, że ich staż „sieciowy” jest dłuższy niż trzyletni, a ponad 96% korzysta z sieci w domu. Ponad 71% korzysta z sieci codziennie lub prawie codziennie. Najczęściej z Internetu korzystają mężczyźni i kobiety w wieku 25–39 lat (39%), ale popularność sieci nie jest dużo mniejsza w grupach wiekowych 15–24 lata (28%) oraz 40–59 lat (28%). W większości z Internetu korzystają ludzie z wykształceniem średnim (41%) i wyższym (28%). Najpopularniejszymi portalami (cechującymi się największą spontaniczną rozpoznawalnością) są Google (59,8%),

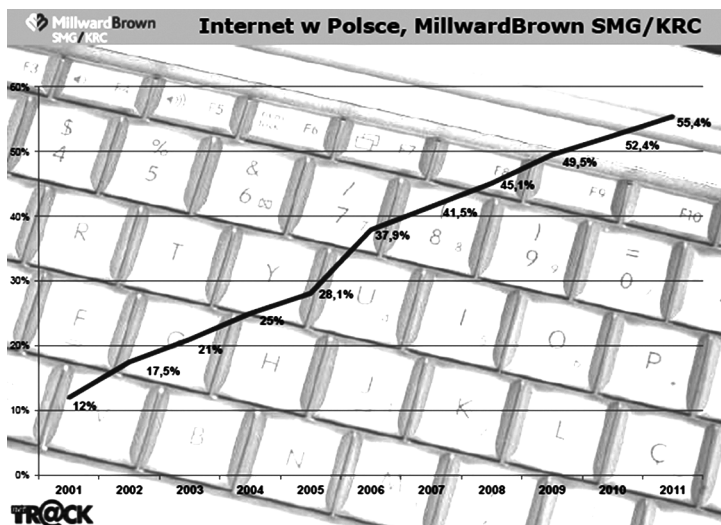
⁴⁹ ISOC jest międzynarodową organizacją, której celem jest czuwanie nad prawidłowym i swobodnym funkcjonowaniem Internetu oraz społeczeństwa informacyjnego. Jest to niezależna organizacja, licząca ponad 65 tys. członków, mająca 100 oddziałów na całym świecie i ponad 145 współpracujących organizacji. Założono ją w 1992 r., w 2012 r. obchodziła dwudziestą rocznicę utworzenia. Zob. <http://www.internetsociety.org/who-we-are> (data dostępu 26 marca 2014 r.).

⁵⁰ J. Gołaczyński, *Umowy elektroniczne...*, s. 19.

⁵¹ *W Polsce rośnie liczba internautów, już 16,7 mln. Facebook i YouTube w górę*, <http://www.wirtualnemedi.pl/artukul/w-polsce-rosnie-liczba-internautow-juz-16-7-mln-facebook-i-youtube-w-gore> (data dostępu 17 lipca 2012 r.).

Allegro (53,9%), Onet (43,2%), Wirtualna Polska (37,3%) oraz NK (25,9%)⁵².

Rys. 1. Wzrost liczby użytkowników Internetu w Polsce w latach 2001–2011

Źródło: <http://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/w-polsce-rosnie-liczba-internautow-juz-16-7-mln-facebook-i-youtube-w-gore>.

⁵² 17 mln Polaków to internauci. Pół miliona więcej niż rok temu, <http://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/17-mln-polakow-to-internauti-pol-miliona-wiecej-niz-rok-temu> (data dostępu 17 lipca 2012 r.).

Rozdział II

Pojęcie „dostawcy usług sieciowych” (Internet service provider)

Terminologia w polskim orzecznictwie, ustawodawstwie oraz literaturze przedmiotu nie jest jednolita. Przykładowo ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną⁵³ w art. 2 pkt 6 posługuje się pojęciem usługodawcy świadczącego usługi drogą elektroniczną. W ten sposób główny akcent został położony na instrumencie, za pomocą którego świadczone są usługi, oraz usługowym charakterze działalności. Sąd Najwyższy używa następujących terminów „dostawca usług internetowych” oraz „usługodawca usług świadczonych drogą elektroniczną” w odniesieniu do administratora portalu dyskusyjnego⁵⁴, utożsamiając Internet z sieciami teleinformatycznymi, także intranetem, zgodnie z potocznym rozumieniem terminu. Sąd Apelacyjny w Krakowie także posługuje się więcej niż jednym terminem w treści tego samego orzeczenia. Pojawiają się tam wyrażenia „usługodawca”, „dostawca usług” oraz „podmiot pośredniczący w dostępie do usług internetowych”⁵⁵. Sąd Apelacyjny w Lublinie posługuje się terminem „usługodawca”⁵⁶. T. Targosz zaś używa wyrażenia „podmiot świadczący usługi drogą

⁵³ W miejscu tym sygnalizowane są jedynie aspekty terminologiczne wskazanych pojęć w celu wyznaczenia zakresu przedmiotowego publikacji. Szczegółowe rozważania dotyczące pojęć ustawowych oraz unijnych znajdują się w rozdziale IV.

⁵⁴ Tak SN w wyroku z dnia 8 lipca 2011 r., IV CSK 665/10, OSNC 2012, nr 2, poz. 27, z głosem T. Targosza, OSP 2012, z. 4, poz. 45.

⁵⁵ Tak SA w Krakowie w wyroku z dnia 19 stycznia 2012 r., I ACa 1273/11, LEX nr 1107102.

⁵⁶ Tak SA w Lublinie w wyroku z dnia 18 stycznia 2011 r., I ACa 544/10, LEX nr 736495.

elektroniczną”, podkreślając sposób świadczenia usług⁵⁷. M. Król⁵⁸ posługuje się terminem „dostawca sieci i usług internetowych”. G.J. Pacek i P. Wasilewski czynią użytek z określeń „usługodawca w sieci Internet”, „usługodawca” oraz „dostawca usług internetowych”⁵⁹. G. Rączka używa terminu „usługodawca”⁶⁰.

Dyrektwa o handlu elektronicznym posługuje się terminami „service provider” oraz „established service provider”, co ma znaczenie ze względu na ustalenie kraju pochodzenia. Pojęcia te uzupełnia określenie charakteru usługi jako *information society service*. Natomiast w ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną posłużono się wyrażeniami „usługodawca”, „usługa świadczona drogą elektroniczną” oraz „środki komunikacji elektronicznej”.

Francuska ustawa – La Loi Hadopi⁶¹ – zawiera określenie „*fournisseur des communications électroniques*”, co przetłumaczyć można dosłownie jako „dostawca komunikacji elektronicznej”. W ten sposób jednak dochodzi do pominięcia usługowego charakteru działalności.

Zdarza się, szczególnie w literaturze amerykańskiej, że usługodawcy funkcjonują pod akronimem „OSP” od słów „Online Service Provider”, lub ICSP od słów „Interactive Computer Service Provider”. Terminologia ta ma swoje źródło w definicjach ustawowych znajdujących się w pierwszym akcie prawa federalnego, który w sposób bezpośredni regulował kwestię odpowiedzialności dostawców usług interaktywnych za treści osób trzecich – *The Communications Decency Act z dnia 1 lutego 1996 r. (Pub. L. No. 104–104, 110 Stat. 56)*. Paragraf 230 CDA zawiera następującą definicję: „podmiot świadczący interaktywne usługi komputerowe to każdy podmiot świadczący usługi informacyjne, dostarczający rozwiązania systemowe lub dostęp do oprogramowania komputerowego na rzecz wielu użytkowników, który w celu świadczenia wskazanych usług wykorzystuje komputer. W szczególności usługi te polegać mogą na zapewnieniu lub umożliwieniu dostępu do Internetu

⁵⁷ T. Targosz, glosa do wyroku SN z dnia 8 lipca 2011 r., IV CSK 665/10.

⁵⁸ M. Król, *Rozpowszechnianie utworów w sieciach typu peer-to-peer*, PiP 2008, z. 3, s. 96–109.

⁵⁹ G.J. Pacek, P. Wasilewski, *Pomocnictwo w ujęciu cywilistycznym a odpowiedzialność dostawców usług hostingowych – dwugłos w sprawie*, PPH 2008, nr 7, s. 26.

⁶⁰ G. Rączka, *Prawne zagadnienia hostingu*, PPH 2009, nr 4, s. 31–37.

⁶¹ Decret no. 2009–1773 du 29 décembre 2009 relatif à l'organisation de la Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (JORF 2009, nr 0303, s. 23348).

lub na podjęciu takich działań przez biblioteki lub instytucje oświatowe operujące takimi systemami lub oferujące takie usługi”⁶². CDA definiuje także pojęcie dostawcy treści (ang. *information content provider*) jako „osoby fizycznej lub prawnej, która częściowo lub w całości przyczyniła się do powstania lub rozwinięcia informacji przekazanych za pomocą sieci Internet lub innej interaktywnej usługi komputerowej”⁶³. Przyjmuje się jednak, że termin „dostawca usług sieciowych” obejmuje zarówno dostawców usług *online* (dostawców dostępu do Internetu oraz do treści znajdujących się w Internecie), jak i dostawców usług interaktywnych⁶⁴. Pojęciem *Online Service Provider* posługuje się także Digital Millennium Copyright Act z 1998 r.

W literaturze zagranicznej dostawcy usług sieciowych najczęściej występują pod akronimem „ISP” od anglojęzycznego wyrażenia *Internet Service Provider*. Pojęcie to można różnie przetłumaczyć – albo jako „dostawcę usług internetowych”, ale wówczas zostaną nieuwzględnione sieci intranet. Innym możliwym tłumaczeniem jest „usługodawca usług sieciowych”, aczkolwiek wyrażenie to jest pleonazmem – z tego powodu nie jest poprawne językowo. Podchodząc do zagadnienia bardziej kreatywnie, zastosować można swobodniejsze tłumaczenie, które zarazem pozwoliłoby zdefiniować miejsce dostawców w komunikacji elektronicznej. Wówczas otrzymamy wyrażenie „podmiot pośredniczący w komunikacji elektronicznej”, ale nie obejmowałoby ono podmiotów zapewniających dostęp do sieci teleinformatycznych⁶⁵. Dostawcy usług sieciowych stanowią swoistą grupę podmiotów, które wyodrębnić można z łańcucha nadawczo-odbiorczego ze względu na medium, za pomocą którego usługi są świadczone. Przyjmowane tu jest kryterium

⁶² Tłum. własne. Treść oryginału:

„Any information service, system, or access software provider that provides or enables computer access by multiple users to a computer server, including specifically a service or system that provides access to the Internet and such systems operated or services offered by libraries or educational institutions”.

⁶³ Tłum. własne. Treść oryginału:

„Any person or entity that is responsible, in whole or in part, for the creation or development of information provided through the Internet or any other interactive computer service”.

⁶⁴ M. Schruers, *ISPs Liability for Third Party Content*, *Virginia Law Review* 2002, nr 88, s. 206.

⁶⁵ Por. opinia Rzecznika Generalnego P.C. Villalóna w sprawie C-314/12 *UPC Telekabel Wien GmbH v. Constantin Film Verleih GmbH i Wega Filmproduktionsgesellschaft GmbH*, przedstawiona 26 listopada 2013 r., <http://curia.europa.eu>.